

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY
INVESTING IN OUR PLANET

مدیریت پایدار زمین و جنگل به اشتراک جامعه در افغانستان

عوامل عمده تخریب علفچرها و فواید مدیریت پایدار آن

عوامل عمده تخریب **علفچرها** و فواید مدیریت پایدار آن

Required citation:

FAO. 2023. عوامل عمده تخریب غلغجر ها و فوايد مدیریت بايبار ان. Kabul.

The designations employed and the presentation of material in this information product do not imply the expression of any opinion whatsoever on the part of the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) concerning the legal or development status of any country, territory, city or area or of its authorities, or concerning the delimitation of its frontiers or boundaries. The mention of specific companies or products of manufacturers, whether or not these have been patented, does not imply that these have been endorsed or recommended by FAO in preference to others of a similar nature that are not mentioned.

© FAO, 2023

Some rights reserved. This work is made available under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO licence (CC BY-NC-SA 3.0 IGO; <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/igo/legalcode>).

Under the terms of this licence, this work may be copied, redistributed and adapted for non-commercial purposes, provided that the work is appropriately cited. In any use of this work, there should be no suggestion that FAO endorses any specific organization, products or services. The use of the FAO logo is not permitted. If the work is adapted, then it must be licensed under the same or equivalent Creative Commons licence. If a translation of this work is created, it must include the following disclaimer along with the required citation: "This translation was not created by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). FAO is not responsible for the content or accuracy of this translation. The original [Language] edition shall be the authoritative edition."

Disputes arising under the licence that cannot be settled amicably will be resolved by mediation and arbitration as described in Article 8 of the licence except as otherwise provided herein. The applicable mediation rules will be the mediation rules of the World Intellectual Property Organization <http://www.wipo.int/amc/en/mediation/rules> and any arbitration will be conducted in accordance with the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL).

Third-party materials. Users wishing to reuse material from this work that is attributed to a third party, such as tables, figures or images, are responsible for determining whether permission is needed for that reuse and for obtaining permission from the copyright holder. The risk of claims resulting from infringement of any third-party-owned component in the work rests solely with the user.

Sales, rights and licensing. FAO information products are available on the FAO website (www.fao.org/publications) and can be purchased through publications-sales@fao.org. Requests for commercial use should be submitted via: www.fao.org/contact-us/licence-request. Queries regarding rights and licensing should be submitted to: copyright@fao.org.

Cover photograph: © [FAO/Nasir Ahmad Ahadi]

فهرست

۱	مقدمه
۲	علفچرها
۴	و وضعیت عمومی علفچرها و نباتات علوفه‌یی در افغانستان
۶	عوامل عمده تخریب علفچرها
۹	فواید مدیریت پایدار علفچرها

مقدمه:

پروژه مدیریت پایدار زمین و جنگل که یکی از پروژه های مهم و حیاتی به کمک مالی صندوق تسهیلات محیط زیست جهانی (GEF)، ریاست عمومی منابع طبیعی وزارت زراعت، آبیاری و مالداري، اداره ملی حفاظت محیط زیست، وزارت احیا و انکشاف دهات، ریاست عمومی کوچی ها و همکاری تخنیکي سازمان خوراکی و زراعت ملل متحد تطبیق میگردد.

هدف عمومی پروژه حمایت و استفاده از یک روش مدیریت پایدار زمین و جنگل با اشتراک جامعه در افغانستان به منظور تقویه و حفاظت تنوع حیات، کاهش تاثیرات تغییرات اقلیمی و بهره برداری پایدار از علفچرها می باشد.

روش های مدیریت پایدار زمین با توجه به اقلیم سازگاری در ۲۰۰ ۰۰۰ هکتار علفچرهای تخریب شده از طریق پروژه مذکور در ولایات بامیان، بادغیس و غزنی تطبیق می گردد.

پروژه مدیریت پایدار زمین و جنگل در ۵ ولایت (بامیان، بادغیس، غزنی، کنر و پکتیا) میباشد که از جمله ولایات ذکر شده؛ بامیان، غزنی و بادغیس در بخش مدیریت علفچر ها تحت پوشش گرفته شده است که در بخش مدیریت پایدار علفچر ها، رشد ظرفیت مردم محل، ایجاد و ثبت انجمن های مدیریت علفچر ها، رشد ظرفیت کارمندان ریاست و مدیریت های زراعت ولایت و ولسوالی ها مربوطه در مدیریت پایدار علفچرها، توسط ایجاد ساختار های حفاظتی آب و خاک، غرس نهال های مقاوم در مقابل

خشک سالی در علفچرها جهت جلوگیری از تخریب علفچرها، احیای مجدد علفچرها و درنهایت معرفی و بذر نباتات طبی و علوفه جات توافقی در علفچرها می باشد

پروژه مدیریت پایدار زمین و جنگل برنامه های آموزشی مختلف را در عرصه مدیریت پایدار و احیای علفچرها روی دست گرفته که نظر به نیازمندی مردم محل و کارمندان ریاست های زراعت، آبیاری و مالداری، برنامه های آموزشی در اوقات مختلف تدویر گردیده و به تمام اشخاص مورد نظر و اعضای انجمن ها اریه میگردد.

علفچرها:

در مجموع، ۴۷ فیصد سطح زمین را علفچرها، ۱۰ فیصد زمین های زراعتی، ۲۸ فیصد جنگلها و ۱۵ فیصد یخچال ها را میپوشاند. تمامی مناطق جهان به استثنای مناطق پوشیده از یخچال های دایمی، تولید علوفه برای حیوانات اهلی و وحشی، منابع آب و وسایل تفریحی را مهیا میسازد. علفچرها محصولات اضافی از قبیل مواد معدنی، مواد ساختمانی، نباتات طبی، مواد کیمیاوی، مواد سوخت، ساحات حفاظت شده برای حیوانات در حال انقراض و ساحات برای مسکن انسان ها فراهم میسازد.

جنگل و علفچر رول عمده در مدیریت گردش آب در طبیعت دارد، ایجاد فضای سبز، مدیریت رطوبت هوا، تامین غذا و مسکن برای حیات وحش به ویژه پرندگان، تامین علوفه مورد نیاز مالداران، تولید محصولات از قبیل نباتات طبی و صنعتی با حفاظت از علفچرها امکان پذیر می باشد. علفچرها نه تنها از دیدگاه تغذیه مواشی و تولید محصولات مالداران دارای ارزش اند، بلکه به عنوان یک فرش نباتی برای تثبیت خاک و جلوگیری از فرسایش خاک نیز عمل می نماید.

تعیین ظرفیت درست علفچر و جلوگیری از ورود مواشی آزاد در حفظ علفچرها تاثیر گذار میباشد، حفاظت علفچر در تقویت و احیای پوشش گیاهی با استفاده از گونه های بومی

سازگار با شرایط علفچر بهبود می یابد.

منابع طبیعی، نقش زیر بنایی برای اقتصاد کشور دارد و زمینه ساز حرکت در جهت دستیابی به اهداف توسعه پایدار است برای داشتن یک جامعه پایدار در آینده باید در جهت احیا و توسعه این منابع ارزشمند بیشتر از پیش کوشا باشیم.

نابودی علفچر ها تصویر تاریک توأم با فقر، گرسنگی و آلودگی های محیط زیستی را به ارمغان میآورد، منابع طبیعی تجدید شونده (جنگلات و علفچرها) ثروت ملی کشور محسوب می شوند که آنها تنها متعلق به نسل حاضر نبوده و میراث آیندگان محسوب میگردد.

علفچرها در افغانستان:

از جمله ۶۵، میلیون هکتار مجموع اراضی افغانستان ۵۴،۷ میلیون هکتار آنها را علفچر های طبیعی تشکیل میدهد. که از جمله ۲۲،۴ میلیون هکتار آنها را علفچر های تابستانی، ۱۶،۲

علفچر آحیا شده توسط پروژه مذکور در ولایت بامیان

میلون هکتار آنها را علفچرهای زمستانی و ۱۶،۲ میلیون هکتار آنها را علفچرهای خزانی تشکیل می‌دهد.

وضعیت عمومی علفچرها و نباتات علوفه‌ی بی در افغانستان:

از زمان گذشته علفچرهای افغانستان که سرشار از انواع بومی بوده مورد چرای حیوانات این مرز بوم بوده و در معرض چرای مفرط قرار گرفته است، در نتیجه سیر قهقرائی را پیموده و فرسایش ۳-۵ برابر در تمام نقاط افغانستان به چشم می‌خورد که در پی آن علوفه‌های غیرخوشخوراک جا نشین علوفه جات خوش خوراک گردیده است.

طبقه بندی علفچر ها:

با در نظر داشت میزان ظرفیت بهره‌وری (Product Capacity) فیصدی نباتات خوشخوراک علفچرهای افغانستان را میتوان به سه گروه تقسیم نمود:

علفچر های درجه اول:

این نوع علفچر شامل ۱۲۰ هزار هکتار ساحه بوده، ۸۰ هزار هکتار آنها را علفچر زمستانی در وادی سیستان و ۴۰ هزار هکتار آنها را علفچر تابستانی در سلسله جبال هندوکش (بدخشان، هزاره جات) تشکیل می‌دهد. نباتات بارز این منطقه ها را نباتات چندین ساله بوته ای تشکیل می‌دهد. فیصدی نباتات خوشخوراک آن زیاد میباشد.

علفچرهای معروف تابستانی عبارتند از: دشت ناور (غزنی)، بند پتاب و بند امیر (یکاولنگ)، غرغری، تگاب برگ (پنجاب)، ورس، سرخ جوی (ورس) کرمان و سرجنگل (لعل و سرجنگل) و سالنگ شمالی (بغلان).

علفچر های درجه دوم:

این نوع علفچر ها در سلسله جبال هندوکش در بین ارتفاع ۲۰۰۰ الی ۴۵۰۰ متر موقعیت دارد. جامعه نباتی از نباتات چندین ساله بوته ای و گراس های یکساله میباشد.

علفچر های درجه سوم:

این نوع علفچر بحیث علفچر های بهاری در دشت های جنوب غرب افغانستان و جنگل های صفحات شمال موقعیت داشته و قسمت زیادی از نباتات را یکساله و چندین ساله غیر خوشخوراک تشکیل میدهد. فرسایش آبی و بادی در هر جا بنظر می آید و ساحات پوشش نباتی نیز در آن وجود دارد. بر طبق احصائیه های دست داشته محصولات حیوانی (قره قل، قالین، گلیم، پشم، پوست وغیره) در حدود ۵۰ فیصد صادرات کشور را تشکیل میدهد.

علفچر تخریب شده در ولایت غزنی

عوامل عمده تخریب علفچرها:

۱. عدم تطبیق قوانین و مقررات
۲. عدم موجودیت شرایط مناسب امنیتی
۳. فقر طبیعی
۴. غصب علفچرها جهت اعمار شهرک های رهائشی
۵. عدم موجودیت حق مالکیت زمین به صورت واضح مخصوصا علفچرها
۶. وابسته بودن مردم دهات به منابع طبیعی (علفچرها و جنگلات)
۷. تغییرات اقلیمی
۸. تبدیل نمودن علفچرها به زمین های زراعتی
۹. منازعات بین القومی بالای علفچرها

۱. **عدم تطبیق قوانین و مقررات:** تقریبا از چهاردهه به این طرف تمام قوانین و مقررات که در رابطه به منابع طبیعی در کشور موجود بوده مانند قانون جنگلات، قانون علفچرها و قانون محیط زیست خیلی کم مورد تطبیق قرار گرفته، مردم خود سرانه علفچرها را به زمین های زراعتی کشت للمی تبدیل مینماید و به شکل خود سرانه به اعمار شهرک های میپردازند

۲. **عدم موجودیت شرایط مناسب امنیتی:** در طی بیشتر از چهل سال جنگ های داخلی در کشور ضربه شدید بالای تمام منابع وارد نموده که جبران آن سال های زیادی را در بر خواهد گرفت تا دوباره به حالت اولی خود برگردد، چراگاه ها اکثرا در مناطق دور دست کشور ما قرار گرفته که حکومت ها نتوانسته به شکل شاید و باید قوانین و مقررات نافذ کشور را تطبیق نماید اکثرا علفچرها و جنگلات منحصیٹ سنگر جنگ استفاده شده که سبب آتش سوزی های مدحش در مناطق مختلف کشور شده اند.

۳. **فقر طبیعی:** فقری است که از کمبود یا فقدان عوامل طبیعی و یا تغییراتی در مرزهای

جغرافیایی نتیجه عدم دسترسی به منابع طبیعی میباشد افغانستان بعد از سومالیا دومین کشور فقیر جهان خوانده شده است. فقر گسترده ای که همیشه دامنگیر مردم افغانستان بوده، محصول عوامل مختلفی طی سالهای متمادی میباشد. فقر در جوامع مختلف وابسته به عوامل (بی برنامه گی، بیکاری، جنگ ها، خشکسالی، افات طبیعی، بیسوادی و رشد سریع جمعیت نفوس) میباشد، بناً فقر طبیعی هم ضربه سنگین را بالای منابع طبیعی به خصوص علفچرها وادر نموده که از جمله چرخ مفرط مواشی، بوته کنی بخاطر مواد سوخت و چمشکنی بمنظور کشت للمی.

۴. غصب زمین علفچر ها: کمیسیون ویژه نظارت بر اعمال حکومت در مجلس نمایندگان افغانستان در تازه ترین گزارش خود آورده که نزدیک به یک میلیون و سه صد هزار جریب زمین در افغانستان از سوی زورمندان محلی و مقامهای حکومتی غصب شده است. این راپور نمایانگر کاهش جدی در سطح پوشش چراگاهی را نشان میدهد. در ولایتها و مناطق دور دست کشور زورمندان محلی و فرماندهان ساحات وسیع از جای دادهای مردم و دولت را غصب کرده و حتی در بسیاری موارد ساحات سبز، جنگلها و منابع طبیعی کشور را تخریب کرده و از زمین آن برای اهداف متفاوتی استفاده کرده اند. غصب علفچرها و اراضی سر سبز و اعمار ساختمانهای بزرگ و یا هم تبدیل این ساحات به کشتزارهای زراعتی در ولایتهای مختلف افغانستان نمونه هایی از این وضعیت بوده است.

۵. حق ملکیت: قدرت، نابرابری و منازعات محلی بر سر زمین همیشه در افغانستان یک معضل بوده که این خود سبب تخریب منابع طبیعی (جنگلات و علفچرها) گردیده جوامع که در مناطق جنگل و علفچر ها زندهگی میکند و مردمان بومی و اصلی همان محل میباشد نسبت اینکه آنها کدام سند ملکیت حقوقی به دست ندارند لهذا در حفاظت آن بشکل که ضرورت است کوشش نمی کند برعکس از آن استفاده بی رویه و غیر عادلانه مینماید. اکثرا علفچرها در مناطق دور دست کوه زارها موقعیت دارد که دسترسی حکومت به آن خیلی کم

علفچر تخریب شده در ولایت غزنی

است بنا مردم محل از منابع استفاده غیر آگاهانه و ناپایدار بدون با در نظر داشت مشوره های فنی و مسلکی کارمندان منابع طبیعی مینماید.

۶. وابسته بودن بیش از حد به مواد سوخت (محصولات جنگل و علفچرها): بیشتر از ۷۰ فیصد مردم افغانستان در قرا و قصبات زنده گی مینماید آنها اکثرا جهت تسخین منازل شان از بوته ها، درختچه ها و درختان خشک جنگل استفاده مینمایند. نسبت فقر و ضعف اقتصاد آنها نمی تواند از بدیل دیگری مانند انرژی آفتابی و انرژی گاز استفاده نمایند بناً علفچرها و جنگلات کشور را به شکل بی رحمانه و غیر فنی مورد استفاده قرار میدهد که سبب تخریب زمین، علفچر و جنگل میگردد.

بود علوفه ها و خورا که هایی که حیوانات وحشی از آن ها تغذیه کنند، در علفچرهای کشور در معرض تهدید قرار خواهد گرفت.

۸. تبدیل نمودن علفچرها به زمین های زراعتی: رشد سریع نفوس، عدم موجودیت ماستر

پلان شهری ساحات سبز تفریحی به منازل رهایشی و مارکیت ها تبدیل گردیده ، اعمار شهرک های خود سر در دامنه های کوبچه ها و همچنان شکستادن علفچر توسط تراکتور ها جهت کشت للمی توسط زورمندان محلی که احیایی دوباره آن سالها در بر میگردد تا دوباره به شکل اولی برگردد تبدیل نمودن علفچرها به زمین های زراعتی یک معضل فوق العاده جدی در کشور میباشد.

۹ . **منازعات بین القومی بالای علفچر ها:** یکی از گسترده ترین شکل منازعه در عصر حاضر ، منازعات قومی داخل کشور بالای منابع طبیعی بل الخصوص علفچرها میباشد، جنگ ها و منازعات داخل کشور در اکثر کشورهای روبه انکشاف و در گیر جنگ الگوی خاصی از منازعه و جنگ حاکم است ، منازعه روی دسترسی به منابع و خدمات رفاهی و منازعه قدرت طلبی است. درگیری های مسلحانه میان کوچی ها و روستاییان در مناطق مرکزی افغانستان یک معضل بزرگ در کشور میباشد که برای حل همچو معضلات راه های حل قانونی در کار است.

فواید مدیریت پایدار علفچرها:

مدیریت پایدار علفچرها و نباتات طبی مبنی بر مشارکت جوامع محلی از طریق تقویت مشارکت جوامع، تطبیق برنامه های کاری، معرفی شیوه ها و تجارب موفق و انکشاف دانش بومی برای معیشت بهتر جوامع محلی و مالداران، کنترل صحراگرایی و نهایتاً مبارزه با اثرات منفی تغییر اقلیم میباشد. در حال حاضر نیاز است تا از منابع طبیعی کشور که از لحاظ اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیط زیستی دارای اهمیت زیادی میباشد حفاظت شود و آگاهی عامه در زمینه افزایش یابد. جنگلات، علفچرها و حیات وحش افغانستان که معیشت بیش از ۷۹ در صد افغان ها متکی به آن است در سال های اخیر به دلیل جنگ های داخلی و استفاده بیش از حد صدمه دیده است بر اساس معلومات وزارت زراعت ۲۸ در صد خاک افغانستان را جنگلات و ۴۷ در صد آن را علفچرها تشکیل می دهد اگر این منابع

مدیریت درست شود، عواید کشور افزایش خواهد یافت. بعضی از فواید مدیریت پایدار علفچرها قرار ذیل میباشد.

• **مدیریت آبریزه ها:** در مدیریت پایدار علفچرها رول مهم و ارزنده دارد، مدیریت همه جانبه آبریزه ها یکی از مؤثر ترین رویکردها برای توافق و سازگاری با تغییرات اقلیمی میباشد. توسعه فضای سبز، احیای پوشش نباتی و اجرای فعالیتهای تخنیکی از جمله اثر گذار ترین اقدامات اند که میتواند منجر به جذب آبهای برف و باران، کنترل برف کوچ ها و سیلاب

چرش مواشی نوبتی در ولایت غزنی

ها، جلوگیری از فرسایش خاک، لغزش زمین و بهبود وضعیت تنوع زیستی شود. علاوه بر آن مدیریت آبریزه ها باعث بهبود معیشت جوامع محلی و رشد اقتصاد ملی از طریق احیاء و حفاظت جنگلات، علفچرها، نباتات طبی و بهره برداری محصولات آن میشود.

• **حفاظت خاک:** مدیریت و حفاظت خاک در احیایی علفچرهای تخریب شده که توسط عوامل متعدد طبیعی و غیر طبیعی صورت گرفته رول عمده را بازی میکند، حفاظت خاک

باعث تقویه تمامی منابع طبیعی مانند(علفچرها، جنگلات، آب و هوا) میشود خاک خوب و حاصلخیز تمامی ضروریات مردم بومی را مهیا میسازد و باعث رشد امرار معیشت مردم ساکن در جوار علفچر میگردد، خاک حاصلخیز به دهاقین کمک میکند که نظر به رشد روز افزون جمعیت، نفوس تقاضا مارکیت را به خوبی جواب گو باشد. حفاظت خاک توسط فعالیت ها مانند اعمار ساختارها (تراس، کانتور، تناوب زراعتی، اعمار دیوارهای سبز باد شکن وغیره) صورت میگردد. تمامی فعالیت های ذکر شده باعث کم ساختن سرعت آب باران و برف شده و برعکس سبب جذب بیشتر آب میگردد.

• **تغییرات در شرایط اقلیم:** افغانستان کشوری است که اثرات تغییرات اقلیمی در آن به شکل روشن مشاهده می شود بنا ضرورت به مدیریت پایدار منابع طبیعی بل الخصوص در قسمت احیایی متمر علفچرها و جنگلات باید قدم های محکم برداشته شود تا تاثیرات منفی شرایط اقلیمی را کاهش دهیم افزایش نهالستانی در دهات و شهرها، ایجاد کمربندهای سبز در شهرها، گسترش جنگل ها و احیای دوباره علفچرها، راه اندازی کمپاین های ملی نهال شانی و مراقبت از ساحات سبز صورت گیرد، کاهش در مصرف آب، تطبیق پروژه های

فرسایش خاک توسط سیلاب ها در ولایت بامیان

تحفظی خاک و مدیریت آب و غیره صورت گیرد ، کاهش فشار بر منابع طبیعی، ترویج تولید برق سولری و بادی این همه سبب کاهش تاثیرات اقلیمی میگردد.

• **حفظ تنوع حیات:** مدیریت پایدار علفچرها و جنگلات باعث حفاظت تنوع حیات گردیده و روز به روز در تعداد شان افزایش بعمل میاید به گونه مثال در جریان سال های جنگ های داخلی در کابل کول حشمت خان که محل تجمع پرندهگان مهاجر بوده تحت تهاجم غاصبین زمین قرار گرفت و ساحه زیست پرنده گان تنگ گردید و با لآخره تمامی پرندهگان ناپدید گردید اما هنگامیکه ریاست منابع طبیعی و ریاست محیط زیست در همکاری با سازمان های بین المللی کار های عمرانی و آب مورد ضرورت به کول مذکور تهیه گردید دوباره پرنده گان متنوع ظاهر گردید که مثال خوب مدیریت پایدار منابع طبیعی میباشد.

• **ازدیاد مواد عضوی:** در مناطق علفچر زار تحت مدیریت مثنمر، بقایای برگ، گیاه و مواد عضوی زیر بته ها، درختچه ها و تاجهای درختان به خاک افزوده می شود که در حاصلخیزی خاک نقش مهم دارد. بقایای گیاهی باعث بهبود خصوصیات فیزیکی و کمیای خاک می شود ، از ورود سیلاب های نابهنگام جلوگیری میکند، از سرعت جریان آب بارانکاهیش میدهد، جذب آبها سطحی را اسان تر میسازد و شرایط بهتر برای رشد میکرو اورگانیزم را مساعد میسازد.

حفظ تنوع حیات

ماخذ:

(علم چراگاه) مولف پوهاند سید امیر شاه حسن یار و فیض الدین عصمتی، صفحات ۱، ۴، ۶، و ۷

ستراتیژی ملی تنظیم منابع طبیعی افغانستان

قانون محیط زیست افغانستان

قانون علفچر و مرعی افغانستان

Food and Agriculture Organization of the United Nations
Kabul, Afghanistan
FAO-AF@fao.org
 @FAOafghanistan

CC8082FA/1/10.23